

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №56
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«23-25» шілдеге 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «22» шілде күні 21 сағаттан «25» шілде күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 22.07.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сагандыкова З.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «23» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-шығыс желі 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 25-30 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы.
Күнгей Алатау	Жауын-шашынсыз. Шығыс желі 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 24-29 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жауын-шашынсыз. Шығыс желі 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 24-29 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей уақыттарда екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 15-20 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 30-35 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 30-35 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 25-30 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 18-23, күндіз 30-35 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-2,0 мм), найзағай. Кей жерлерде шаңды дауыл. Жел солтүстік-шығыстан, солтүстіктен күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 23-28, күндіз 37-42 жылы.
Сауыр	Кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 25-30 жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Жел солтүстік-батысқа ауысады 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 10, күндіз 29-34, кей жерлерде 25 жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 18, күндіз 20-25, кей жерлерде 28 жылы.

**2022 жылғы "24-25" шілдеге арналған
ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам**

Алматы: жауын-шашынсыз. 24-25 шілдеде ауа температурасы түнде 10-15 градус жылы, күндіз 22-27 градус жылы болады.

Жетісу: жауын-шашынсыз. 24-25 шілдеде ауа температурасы түнде 10-15 градус жылы, күндіз 22-27 градус жылы болады.

Жамбыл: 24-25 шілдеде кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай. 24-25 шілдеде ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 36-41 градус жылы болады.

Түркістан: жауын-шашынсыз. 24-25 шілдеде ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 37-42 градус жылы болады.

Маңғыстау: 24-25 шілдеде кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ. 24-25 шілдеде ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 25-30 градус жылы болады.

Абай: 24 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), 25 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ. 24-25 шілдеде ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 7, күндіз 20-25, кей жерлерде 30 градус жылы болады.

ШҚО: 24 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), 25 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ. 24-25 шілдеде ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 7, күндіз 20-25, кей жерлерде 30 градус жылы болады.

2022 жылғы 22 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Бір тәулік ішінде кейбір өзендерде су деңгейінің көтерілуі байқалды: Үлкен Алматы өзені – Үлкен Алматы көлінен 1,1 км-ге жоғары орналасқан ГБ-де және Қаскелен өзені – Қаскелен ГБ-де 1 см-ге; Проходная өзені сағасы және Түрген өзені – Таутүргін ГБ-де 2 см-ге; Талғар өзені – Талғар ГБ-де 4 см-ге. Үлкен Алматы көлі – Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ-інде су деңгейі 139 см-ге көтерілді. Таулардағы температуралық фон 11°C-дан 22°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4895 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Тарихи анықтама

Шілде - жаңбыр генезисті және гляциалдық генезисті селдердің де қалыптасуының ең белсенді кезеңі. 2013 жылдың 21 шілдесінде Шымбұлақ өзенінің алабында – Сарысай өзенінің сол саласы (Кіші Алматы өзенінің оң саласы) антропогендік құрамдас жаңбыр селі қалыптасты. "Шымбұлақ" метеостанциясында жауын-шашынның максималды мөлшері – 52 мм тіркелді.

Сел қалыптасқан Шымбұлақ өзенінің алабында Верный (Алматы) қаласына үлкен зиян келтірген сел соңғы 100 жылға жуық уақыт қалыптаспаған. Егер 1921 ж. сел Шымбұлақ тауының шұңқырлары мен ойыстарында пайда болса, 2013 ж. сел тау шаңғысы трассасында пайда болды, онда шөптесін өсімдіктер қалың өскен топырақтың беткі қабаты бұзылды. Селмен Алматы-Шымбұлақ автомобиль жолына болмашы зиян келтірілді.

Қарағайлы өзен алабындағы 2015 жылғы селдің іздері

2015 жылы 23 шілдеде Қарағайлы өзені алабында мореналық көлдің ақтарылуы нәтижесінде селден қорғау бөгетінің болуына қарамастан, Алматы қаласына үлкен залал келтірген сел қалыптасты. Тастар мен үйінділер бөгеттің су өткізгіш терезелерін жаппады (Медеуде сел қоймасы толған кездегідей) және 10 м³/с-тан астам шығыны бар сел массасы бөгеттің төменгі бьефіне түсті, бұл селдің сипаттамаларының артуына алып келді.

Қарағайлы өзенінің алабында жаңбыр генезисті селі де қалыптасады. Соңғы жаңбыр селі 1969 жылы қалыптасты және Каменка ауылынан жоғары бөлігінде тоқтады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "22" шілдеге**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 21.07	Мин. 22.07	08 сағ. 22.07	Күн. 21.07	Түн. 22.07	Орт. 21.07	08 сағ. 22.07	Орт. 21.07	Макс. 21.07	08 сағ. 22.07		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	16.3	9.4									*	*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			11.0			272	270				0	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			13.0			621	620	2.22	2.12	2.12	0	1
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	24.5	16.2									*	*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			18.0			278	277	3.23	3.31	3.15	0	0
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			18.0			114	106				-4	1
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			19.0			47	47				0	0
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			15.0			192	190	2.00	2.25	1.75	0	0
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			21.0			246	245				-2	0
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			11.0			325	322	5.55	7.10	4.32	+1	1
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			21.0			279	279				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			16.0			72	72				0	1
13	Проходная	Устье ГБ	1422			22.0			288	288	2.67	2.94	2.65	+2	1
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			20.0			216	215	0.89	0.92	0.87	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			22.0			293	293	7.04	7.13	7.13	+1	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			22.0			113	115	0.94	0.94	1.02	+2	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			19.0			218	218				0	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			21.0			334	333				+4	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	21.4	10.6				341	415				+139	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«23-25» шілдеге 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар сызығы климаттық қар сызығына жақын. Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орта және биік таулы аймақтарында ауа температурасының жоғары болуына байланысты топырақтың ылғалдануы бұрынғыдай азаюда. 23-25 шілдеде жауын-шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 23-25 шілдеде жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 23 шілдеде жауын-шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Талас Алатауы	24-25 шілдеде кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Түркістан	Талас Алатауы	23-25 шілдеде жауын-шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	23 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (1,0-2,0 мм), найзағай. 24-25 шілдеде кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Абай	Тарбағатай	23 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. 24 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), 25 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.

Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 23 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. 24 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), 25 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 23 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. 24 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), 25 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.